

ho és, i veig que no l'ha perduda. D.: Encara no ha perdudes ses bromes. T.: Pobre Don Bartomeu, si alçava es cap!... Ell no anava d'aquests *tiberis*», GCortès (*IdOr* VIII, 71). Arag. *tiberio* «bulla, escàndalo, confusió, desorden» (Borao, Torres Fornés), i sembla que també s'ha usat poc o molt en altres ambients castellans [DAcEsp. 1884; Pagès]. En el DCEC/DECH m'ocupo més detingudament de l'origen, i bastarà, tot remetent-hi per a detalls, repetir ací la conclusió: probablement al·lusi a l'emperador Tiberi i les seves orgies, si bé orientat semànticament per la influència de *típ/atipar/tibar* del qual semblava un derivat amb el sufix de *captiveri, encanteri, beateri, vituperi*.

1 La grafia *tivar* fou una innovació de Lab. feta a la lleugera. Fabra decidí tornar a *tibar* en els anys 1931-3, després d'una petita enquesta en què comprovarem que es pronunciava amb *-b-* a Valls (Cases Homs), P. Val. i Mall.: no arribà a temps per al *DFa.*₁, però ho disposà per al *DFa.*₂ En els primers fascicles de l'*AlcM* ja sortia *atibar* amb *-b-*, amb remissió a *tibar*. — 2 Hi ha també ex. d'un ús nàutic d'*atibar* en el *Victorial* de Díaz de Gámez (c. 1445), que no puc comprovar, si bé crec que és semblant a això i no pas variant de *activar* (mot recent, segle XVIII). — 3 Ara com ara convé no ometre'n cap: «*sirà, tiplà*: jeter, pousser, faire tourbillonner ---», «*tiplà*: jeter, pousser; manier la truella ---», «*tiple*: truella ---», «*tiple*: pluie et vent ---», Vayssier. — 4 Per al costarriqueny *atiparse*, guatem. i hondur. *atipujar* «hartar», que Cuervo (*Bibl. Di. Hisp.-Am.* 30 iv, 241) i jo mateix havíem cregut manlleu del català, en la nota 2 d'*ESTIBAR* assajo una altra explicació (veg. allà), en relació amb les dac's aplegades per Toro Gisbert (*BRAE* VII, 60r), veneç., andal. i colomb. *apiparse* «hartarse», veneç. *pijo* «harto» (Picón Febres), veneç. vulgar «*apiparse*: hartarse» (Seijas). — 5 «--- El bateig --- n'hauríem sortit millor que, en comptes de fer un *tiberi*, haguéssim donat una mica de refresc, pagant-ho tot nosaltres», I. Iglésias (*Flor Tardana*, 17.16).

Tibernac, V. *tabernacle* (TAVERNA) *Tibet*: del nom de país, pel fred d'aquest? *Tibia, tibial*, V. *tija* *Tibidabo*: *Collserola* no és nom medieval, sinó també modern: l'altre, que avui s'ha imposat, sembla ser bastant recent *Tibiesa, tibio, -a*, V. *tebi* + *Tibisanç* a. 1317, V. nota a *SENET* *Tible*, V. *tiple* *Tibola*, V. *tabola* *Tiboll*, V. *taboll* *Tibòs, tibossa, -ssot*, V. *tibar* *Tibulet*, V. *tamboret, tabal* *Tiburó*, V. *tauró* *Tic, tica, ticanyós, tic-tac*, V. *teca* i cf. *tac* *Tiell*, V. *teggell* *Tifa*, V. *pasta*

Tifàcies, derivat savi del ll. *typhe*, gr. *τύφη* 'boga'.

Tifaldó, V. *tòfona* *Tifara*, V. *alifara* *Tifarada*, *55* *tifejar*, V. *pasta*

Tifell: se n'ha tractat a *ATUELL* (I, 480a12-b15). Suplementem la documentació. «Còcis, llibrells y atres *tifells* de fanc cuyt» a la vall d'Albaida els fabriquen ⁶⁰

a Castelló, que per això porta el sobrenom *Ca. de les Gerves*; «lo nostre adobaor de còcis y llibrells --- va recorrent els pòbles --- posant gafes als *tifells* trencats»; «el tòc de Glòria --- tot és --- tocar les dònnes els fèrros y atres *tifells*», MGadea (*T. del Xè* I, 286.7, 225).

L'usen a València també els arqueòlegs i altres científics: Gómez Senent i Hidalgo Gadea consignen, entre els de terrissa, trobats en una excavació «un *tifell* sancer, i un altre, incomplet» (*A. Ce. Cult. Val.* VIII, 60). Escriu 1851, el registra ja en aquest sign. ben conegut i cap més, però sembla que en el Camp de Llíria, partint de dipòsits artificials, metàl·lics etc., aplicats als aljubs, s'ha dit d'aquests mateixos: «l'Aljub de Muedra --- — Què és? — Un *tifèl d'ajuba*», i la mateixa definició, junt amb «una basseta uberta», em donà després i abans, l'informant de Llíria, de l'Aljub de Bernabé i del *Nabaçé(t) de Fèçe* (1962). Probablement coincidència casual, la del *Puig Tifell* empordanès, car és una punta molt atoronada de 405 alt., terra endins 2 o 3 km., a la ratlla entre Llançà i Colera (1958).

Tiferia, V. *tifa* (PASTA); no consta l'ús en el sentit d'«escorxadador» que li atribueix Bulbena, confonent amb això el cast. *ijifero, -eria* (JIFA, DCEC/DECH), probt. pron. *kiforia* per matadors municipals que proven de parlar castellà *Tífic*, V. *tifus* + *Tifla*, Benasc, V. *tofa* *Tiflitis*, derivat savi del gr. *τυφλός* 'cec'

TIFÓ, sembla ser provinent de l'ar. *tūfān* 'diluvi, terbolí, tromba' (Dozy, *Suppl.* II, 69a), arrel *tuf* 'giravoltar', per conducte del port. *tufão*, si bé alterat per influència d'un hellenisme *typhon* de Pini (cf. *Diz. di Marina*, Accad. d'It., 1937; Kahane, *Fs. Wartburg*, 1958, 417-28).

Tifòdic, *tifoide*, *tifols*, V. *tifus* *Tifort*, V. *tudó* *Tifus*, V. *tum* *Tifut*, V. *tifa* (PASTA) *Tigel*, V. *teggell* ⁴⁰

TIGRE, pres del ll. *tigris*, i aquest, del gr. *τιγρις*.

□ 1.ª doc.: fi S. XIII.

«Fo de tan gran humilitat Sen Gregori que no donava leser que om lo lausés --- en la pistola qu'el tramès --- dién --- si tu apeles símia leon, enayxi --- ls cadels ro<n>yoses apelam [leo]partz o *tigres*», *VidesR*, 73r1, n. 29.

DERIV.: *Tigra*, o més aviat *tigressa*. *Tigrat* [1906]: «per aquests llacs del Nord del Canadà / --- / Veieu, veieu? Les aigües corren boges / de por de que no es gelin --- / Mireu, mireu! / Roques i moltes / La terra és com *tigrada* / de tots colors / ---», JoPijoan (*El meu JmMaragall*, 7, v. 11); *atigrat*. *Tigresc*; *tigrescament*.

TIJA, pres del fr. *tige* id., que prové, per comparació de forma, del ll. *tībīa* 'os de la cama' i 'flauta'.

□ 1.ª doc.: 1911.

Encara que oblidat pels diccs. fins al de Vogel (àdhuc *DOrt.* i *Gramm.* Fabra 1912), és segur que s'usa-